

mōndig

+

stoute
schoenen

vooraf

Machteld Stam

Zijn vader kon vol passie en trots over zijn werk vertellen. De optiek was een echte familiezaak, van vader op zoon doorgegeven. Die keer dat de vader aan zijn zontje vroeg of hij later ook als opticien wilde werken, voelde zijn vaders hand op zijn schouder loodzwaar.

Na het behalen van zijn eindexamen was hij vastberaden. Hij koos ervoor om niet in de voetsporen van zijn vader te treden. Zijn compassie ging verder dan zorg voor ogen.

Zijn ouders, zwijgzaam in hun ontgoocheling over de gedroomde opvolger, respecteerden zijn

keuze voor verpleegkunde. Maar in de stilte bleef een zweem van teleurstelling hangen.

Jaren later verslechterde de gezondheid van zijn vader. Palliatieve zorg werd onvermijdelijk. De zoon overlegde met zijn vrouw. Samen rekenden ze uit of ze ook een tijdje met één salaris konden rondkomen.

Vader werd in hun huis opgenomen en volledig door zijn zoon verpleegd. Het werd een periode van intensieve zorg en onderlinge verbondenheid. En tot zijn verrassing merkte de zoon dat zijn vader door een andere bril naar hem keek.

expositie

Kalle Brüsewitz

schoenen

In deze hele grote schoenendoos kun je letterlijk even in andermans schoenen staan. Het is een reizende verhalententoonstelling van het *Empathy Museum*. Het doel van dit museum is het bevorderen van onderling begrip, door

simpele maar doeltreffende tentoonstellingen en voorstellingen. Noem het *performance art*. In de grote schoenendoos staan tientallen schoenen die bij tientallen mensen horen. Mensen met allemaal een eigen verhaal. Je krijgt een koptelefoon op en kunt zo naar de verhalen luisteren. Verhalen van een melkboer op het Engelse platteland tot een sekswerker uit Londen, maar ook verhalen van vluchtelingen en politici. Het is simpel maar doeltreffend. Sta in andermans schoenen, luister naar het verhaal en leer iemand kennen. Want iemand die je kent kun je niet haten.

De verhalen zijn in podcastvorm te beluisteren via de website van het museum. Daar kun je ook zien waar de schoenendoos staat of heengaat. empathymuseum.com

colofon

Mondig+ is een liturgische, pastorale uitgave van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit en verschijnt zes keer per jaar, in het hart van *Mondig*.
Redactie Kalle Brüsewitz, Marijke van Duin, Essemie van Dunné,

Machteld Stam & Machteld van Woerden
Ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeloor Haarlem
Druk GBU printmedia
Oplage 5.000

Papier Maxi Offset
FSC-mix credit gecertificeerd
Contact redactie
Singel 454 | 1017 AW Amsterdam
020 623 09 14 | communicatie@ads.nl
www.doopsgezinden.nl
© ADS 2024

vanuit de stilte | Machteld van Woerden

dapper in wanhoop

ze was jong en mooi
de schoonste
onder de vrouwen

werd gekozen tot koningin
haar achtergrond
bleef in nevelen gehuld
er dreigde een ramp
voor haar volksgenoten

wanhoop maakte haar moedig:
ze trok haar mooiste kleren aan
haar stoutste schoenen

zette haar eigen leven
op het spel
op audiëntie bij de koning
onthulde ze haar afkomst
smeekte om redding
van haar dierbaren

verrast door haar moed
luisterde en begreep hij
het dreigend onrecht

hij kwam in actie
voorkwam een catastrofe
het volk werd gespaard

stoute schoenen
kunnen levens redden

haar naam was Ester

Alles hetzelfde, alles anders

Een twaalfjarige jongen en zijn ouders gaan jaarlijks naar Jeruzalem om Pesach te vieren.

Samen met vrienden en bekenden reizen ze. Meerdere dagen zijn ze onderweg. De reis is al onderdeel van het feest. Ze wandelen al pratend en lachend, etend en drinkend. De kinderen blijven in de buurt van hun ouders, de tieners lopen met elkaar op.

Als ze in Jeruzalem komen valt de groep uit elkaar. De deuren in Jeruzalem staan open om familie en vrienden van buiten te herbergen. Wie niemand kent zoekt een herberg en verblijft daar, met velen op een kamer, want Jeruzalem is vol. Na het Pesachfeest begint de terugtocht; tassen zijn even bevrijd geweest van al het lekkers en

de geschenken voor de gastheren en -vrouwen, maar snel weer gevuld met souvenirs en heerlijkheden voor thuis.

Zo wandelen ook deze ouders terug. Hun zoon is twaalf en zal vast en zeker bij de tienergroep lopen, zoals op de heenweg. Het is loslaten, met deze jongen. Hij is lief, behulpzaam en serieus, dat is fijn. Maar hij is ook eigenzinnig en vastberaden. Zijn ouders weten allang dat, als hij iets in zijn hoofd heeft, het dan ook gebeurt. Ze hebben op zijn intuïtie leren vertrouwen, en steeds pakken zijn plannen goed uit. Mensen mogen hem, hij is slim en geïnteresseerd en blijkt

op zo jonge leeftijd al over heel wat mensenkennis te beschikken. Hij zal niet in zeven sloten tegelijk lopen. Hun kind is bijzonder, dat weten ze, maar ze weten ook dat wel meer ouders hun kind bijzonder vinden. Het zal allemaal wel goedkomen met hem, geen zorgen over dit kind.

De eerste wandeldag terug loopt ten einde. Tieners melden zich bij hun ouders voor het avondeten en de nacht. Zo niet hun zoon. Ze lopen langs de groepjes etende mensen: 'Hebben jullie ons kind gezien?' Niemand heeft hem gezien. Zijn vrienden zijn ervan uitgegaan dat hij bij zijn ouders liep vandaag, en andersom.

Er zit niets anders op dan terug te keren. Maar wel pas de volgende dag: in het donker met zijn tweeën reizen is een gevaarlijke onderneming. Slapen doen ze niet, en al heel vroeg lopen ze de volgende dag weer terug naar de stad. Ze zoeken overal, ze vragen overal. En uiteindelijk, drie dagen na de ontdekking dat hij niet bij hen was, vinden ze hem. Na drie dagen van angst, de wanhoop en paniek nabij, het vreselijkste niet durven denken, lopen ze de tempel binnen. En daar zit hij, tussen leraren. Zijn ouders blijven staan en kijken. Daar zit hun kind, vol zelfvertrouwen, in zijn element. Luisterend, denkend, vragen stellend, zoekend naar woorden.

'ik kan de gebaande paden niet gaan'

Zijn ogen kijken afwisselend ernstig, vurig, vrolijk. De leraren om hem heen lijken er plezier in te hebben naar hem te luisteren en zijn vragen te beantwoorden, en hém vragen te stellen.

Zo staan ze daar, zijn ouders. Trots, misschien. Maar ze weten ook dat dit een ommekeer inluidt. Deze zoon verlangt naar zoveel meer dan zij hem kunnen geven. Zal hij nog achteromkijken?

Hoelang duurt het nog voor hij hen zal verlaten? Of is dat nu zo gebeurd? En waar eindigt het? Het vertrouwen in hem, en dat het goedkomt allemaal, wankelt. Nu staan de leraren versteld van zijn inzicht en antwoorden – het is een jongen van twaalf jaar oud. Maar straks, als hij volwassen is? Zal het dan zo blijven? Of zullen ze hem dan irritant vinden, een onruststoker, of misschien zelfs gevaarlijk?

Angst neemt bezit van hen, hij moet hier weg, ze moeten hem bij zich houden en niet meer zo makkelijk uit het oog verliezen. Ze stappen op hem af, en vooruitlopend op wat er zou kunnen gebeuren, ooit, als hij zijn eigen pad zou blijven kiezen, zeggen ze: ‘Kind, wat heb je ons aangedaan? We hebben met angst in het hart naar je gezocht. Hoe moet het dan gaan, later, moeten we altijd bang zijn, steeds als jij je eigen pad kiest? Hebben we vanaf nu nooit meer rust, omdat je vragen wilt stellen? Omdat je je wilt bemoeien met zaken die ver boven ons uitstijgen? Omdat je denkt dat je de wereld kunt veranderen? Moeten wij daarom, vanaf vandaag, elke dag, elk moment van de dag, bang zijn?’

Hij gaat bij ze staan: ‘Ik heb geen keus. Ik weet wat ik verlang, en waar mijn thuis is. Ik verlang naar vrijheid, naar leven, naar liefde. Ik heb, naast jullie huis, nog een huis waar ik wil zijn. Ik noem het maar het huis van mijn vader. In het huis van mijn vader zal ik leren hoe dit alles te bereiken. Ik kan de gebaande paden niet gaan, dat zijn niet de mijne. Als jullie me zoeken, je zorgen maken omdat ik niet bij jullie ben gebleven, dan weten jullie waar me te zoeken, waarheen te gaan met je zorgen. Er komt een dag waarop jullie me niet meer terugvinden. Zoek me ook dan in dit huis.’

Met zijn drieën nu, Jezus, Jozef en Maria, volgen ze de lange weg naar huis. Alles is hetzelfde en alles is anders. En zijn moeder neemt alles wat hij gezegd heeft, mee in haar hart. +

Go Down, Moses

When Israel was in Egypt's land – Let My people go;
Oppressed so hard they could not stand – Let My people go.
Go down, Moses, way down in Egypt's land,
Tell old Pharaoh: Let My people go.

The Lord told Moses what to do – Let My people go;
To lead the children of Israel through – Let My people go.
Go down, Moses, way down in Egypt's land,
Tell old Pharaoh: Let My people go.

The pillar of cloud shall clear the way – Let My people go;
A fire by night, a shade by day – Let My people go.
Go down, Moses, way down in Egypt's land,
Tell old Pharaoh: Let My people go.

As Israel stood by the waterside – Let My people go;
At God's command it did divide – Let My people go.
Go down, Moses, way down in Egypt's land,
Tell old Pharaoh: Let My people go.

When they had reached the other shore – Let My people go;
They sang the song of triumph over – Let My people go.
Go down, Moses, way down in Egypt's land,
Tell old Pharaoh: Let My people go.

Oh, let us all from bondage flee – Let My people go;
And let us all in Christ be free – Let My people go.
Go down, Moses, way down in Egypt's land,
Tell old Pharaoh: Let My people go.

Camino

‘Het heeft me echt in beweging gezet.’ Anna-Marije de Boer (28) is theatermaker en docent.

’s Zomers heb ik volop ideeën, maar in de winter is het anders. Sowieso zit ik veel in mijn hoofd en merk dat ik over elke stap die ik doe in het leven, nadenk. In de winter is het erger. Dan heb ik minder werk; de dagen worden korter, er zijn minder mensen op straat. Elke keer weer ga ik nadenken over wat ik doe en waarom ik het doe. Meestal ga ik dan een paar weken naar de zon.’

Maar afgelopen jaar ging je wandelen naar Santiago de Compostela. Waarom?

Het was weer winter, maar er was meer. Ik zat niet op m’n plek. Ik had geen prettig huis en geen werk. En ik had geen doel. Ik moest mezelf in beweging krijgen. Misschien zocht ik meer dan alleen een paar weken ‘er tussenuit’. Ik wilde een fysieke uitdaging. Ik begon alleen, maar op dag twee kwam ik een aantal mensen tegen waar ik zomaar bevriend mee werd. We kenden elkaar niet, maar op een bepaalde manier deelden we hetzelfde: een reden om te lopen.’

Wat kwam je tegen onderweg, behalve waarschijnlijk jezelf?

‘Het lopen van de camino doe je niet zomaar. Het is bijna per definitie een kantelpunt. Voor mezelf was dat zo, en voor de mensen met wie ik liep ook. Bij de één was z’n relatie net uit, de ander had sinds kort geen werk meer, nog weer een ander zat in de rouw. Eigenlijk kwam ik mezelf niet zo tegen. Je leert wel heel goed luisteren naar jezelf. Ik had last van m’n knie, was duidelijk te hard gegaan, ongetraind en zo. De beslissing om in mijn eigen tempo te gaan lopen en een extra rustdag te nemen, betekende dat ik mijn nieuwe vrienden achter moest laten. Het was een goed besluit, maar ik miste ze wel. Daarna ben ik iets harder gaan lopen dan waarschijnlijk verstandig was, maar zo haalde ik ze wel in. Blijkbaar had ik ze nodig.’

Wat heeft het lopen jou gebracht?

‘Het is gewoon het leven in het klein. Je hebt momenten dat het even niet meer gaat en je toch door moet. En je hebt momenten dat je zonder dat je het doorhebt ineens drie uur verder bent. Omdat het loopt,

omdat het stroomt, omdat je het gezellig hebt. Pijn, verdriet, intens geluk, vermoeidheid, toekomstdromen. Alles zit in die tocht.

Ergens voorbij de helft is er een gedeelte waar niet veel gebeurt: de Meseta. Lang, rechtdoor, vlak, steeds dezelfde uitzichten. Ik liep helemaal vast, joh. Ik kwam er niet in, de omgeving boeide me niet, het schoot niet op. Ik liep op ‘wilskracht’, maar dan zonder wilskracht, en belandde in een café. Dronk urenlang koffie en liep weer een stukje. Tot het volgende café. Dronk bier, in de hoop dat dat hielp. Ik haalde het wel. Ook dat is het leven. Dat gedeelte zit precies op het goede moment op de route. Je moet er doorheen.’

En toen kwam je thuis.

‘Het hielp dat er tijdens de tocht een huis op mijn pad kwam en dat ik een volle zomer met werk tegemoet kon zien. Ik wil graag mooie dingen maken, daar ligt mijn hart. En verder blijf ik ergens ongedurig. Dat is oké. Ik heb een basis nodig en van daaruit wil ik leven. Zolang ik in beweging blijf is dat mijn weg, denk ik.’ +

Koninkrijk

Er zijn van die grote vragen. Ik kan het niet laten ze te stellen, maar ze zijn te groot voor mij.

Jannie Nijwening
is predikant in
Den IJp-Landsmeer

De meeste mensen deugen luidt de titel van een bestseller. Het is niet de boodschap waarmee ik ben opgegroeid. 'Geneigd tot alle kwaad, niet in staat tot enig goeds', tekende het mensbeeld van mijn vader. Ik wil graag geloven dat de meeste mensen deugen. Maar vraag me dan wel af: als dat zo is, waarom deugt er in de wereld dan zoveel niet? Als de meeste mensen van goede wil zijn, waarom is er dan al dat kwaad?

Waarschijnlijk hoort u in uw omgeving mensen regelmatig zeggen, of zegt u het zelf: 'Ik kijk niet meer naar het nieuws, ik kan het niet meer aan.' Of: 'Ik moet het doseren, ik kijk maar één keer per dag.' Dat is niet uit onverschilligheid. Het zijn

gevoelige mensen die willen blijven geloven in het goede, en dat alleen maar kunnen door zichzelf in zekere mate te beschermen. Wat vaak weer een schuldgevoel oproept...

Toen in 2015 veel vluchtelingen een veilig heenkomen in ons land zochten, zagen en hoorden we op tv vooral verbeterde gezichten en harde woorden. Af en toe kon ik het niet aan. Voelde ik de hoop wegsijpelen. Dacht ik: misschien had mijn vader, Paulus citerend, toch gelijk. Maar ik wil dat niet waar hebben! Wat me toen heeft geholpen: naar buiten gaan, echte mensen ontmoeten. Bijvoorbeeld in de Noorderkerk van Zaandam. In het Veldpark, tegenover deze (PKN) kerk, woonden vluchtelingen in tenten. De kerkenraad van deze kerk trok de stoute schoenen aan en besloot de kerkdeuren te openen. Elke middag waren de vluchtelingen welkom voor thee met koekjes en taalles. Maar bovenal voor ontmoeting.

Niet alleen de kerkenraad trok de stoute schoenen aan: ook de vluchtelingen die misschien voor het eerst in hun leven een kerk betraden. En dat ook nog eens in den vreemde. Idem de vrijwilligers, die lang niet allemaal kind aan huis waren in een kerkgebouw. Een van hen zei: 'Ik heb niks met de kerk, maar dat ze dit doen vind ik echt te gek.' Er was warmte, liefde. Dit is de echte wereld, dacht ik toen. Zo was ik ook gisteren in de echte wereld. In een van de verpleeghuizen waar ik werk komt elke week een zanger/gitarist liedjes zingen voor de dementerende ouderen. Van *I can't help falling in love with you* tot *De Amsterdamse grachten*. Er is ook een vrijwilliger wiens vrouw hier heeft gewoond. Ze is overleden, maar hij blijft komen. Hij kent de mensen en vraagt deze middag bewoners ten dans. Je ziet ze stralen. En zelfs de bewoners in rolstoel bewegen mee en zingen.

Op zo'n moment vergeet ik de te grote vragen en weet: zo ziet het Koninkrijk eruit. Soms, even. +